

توثیلماسی تطبیقی جمهوری اسلامی ایران و ایالات متحده آمریکا (مطالعه موردی: شهادت سردار قاسم سلیمانی)

محمد رضا برزویی؛ رضا جهانبازی؛ امیررضا تمدن^۳

تاریخ ارسال: ۱۴۰۰/۸/۵ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۰/۴

چکیده

شبکه اجتماعی «توییتر» به دلیل داشتن برخی ویژگی‌های منحصر به فرد، توانسته مخاطبان زیادی را در میان سیاستمداران پیدا کند؛ به گونه‌ای که اصطلاح جدیدی با عنوان «توثیلماسی» یا «توییتر-دیپلماسی» وضع شده است؛ سیاستمداران از طریق توییتر، با مخاطبان گسترده‌ای در کشورهای مختلف ارتباط برقرار کرده و از این طریق، مرزهای دیپلماسی عمومی خود را توسعه داده‌اند. این پژوهش، به دنبال بررسی تطبیقی نحوه استفاده سیاستمداران ایران و آمریکا از پلتفرم توییتر است؛ مورد مطالعه در این پژوهش، شهادت سردار قاسم سلیمانی، فرمانده سپاه قدس پاسداران انقلاب اسلامی است. بازه زمانی موردنظر در بررسی توثیلماسی دو کشور، از روز شهادت سردار سلیمانی به مدت ده روز (از ۱۳ تا ۲۳ دی ماه سال ۱۳۹۸) بوده است. جمع‌آوری داده‌ها با روش غیراحتمالی هدفمند انجام شده و به دلیل محدود بودن حجم داده‌ها، از روش تمام‌شماری به جای نمونه‌گیری استفاده شده است. سپس با استفاده از روش تحلیل مضمون، تحلیل داده‌ها انجام شده و نهایتاً ۷ مضمون فراگیر در توثیلماسی ایران و ۶ مضمون فراگیر در توثیلماسی ایالات متحده آمریکا استخراج شده است. در پایان پژوهش، با تأیید فرضیه استفاده حداکثری جریان راست از توییتر- در مقایسه با جریان دموکرات- مشخص شد که توثیلماسی ایالات متحده آمریکا عمدتاً به دنبال اقلان افکار عمومی درمورد قانونی بودن اقدام خود در ترور سردار سلیمانی و همچنین ضرورت اتحاد سیاسی داخلی در برابر ایران بوده است. در حالی که توثیلماسی ایران، عمدتاً مبتنی بر گفتمان عاطفی و حول محور بیان ویژگی‌های شخصیتی سردار سلیمانی و حتمی بودن انتقام‌گیری از عاملان ترور ایشان بوده است.

واژه‌های کلیدی

توییتر، توثیلماسی، ایران، آمریکا، سردار سلیمانی.

۱. دانشیار گروه ارتباطات و رسانه، دانشکده فرهنگ و ارتباطات، دانشگاه امام صادق (ع)، تهران، ایران.

borzooei@isu.ac.ir

۲. دانشجوی کارشناسی‌ارشد فرهنگ و ارتباطات، دانشکده فرهنگ و ارتباطات، دانشگاه امام صادق (ع)، تهران، ایران (نویسنده مسئول).
rezajahanbazi75@gmail.com

۳. دانشجوی دکترای فرهنگ و ارتباطات، دانشکده فرهنگ و ارتباطات، دانشگاه امام صادق (ع)، تهران، ایران.
ar.tamaddon@isu.ac.ir

مقدمه

امروزه فضای مجازی، به یک فضای زیستن تبدیل شده است؛ به طوری که همچون فضای حقیقی، افراد ارتباطات جدیدی برقرار می‌کنند، از برخی ارتباطات چشم می‌پوشند، به دنبال افناعت و رساندن پیام با استفاده از ارتباطات کلامی و غیر کلامی هستند و به طور کلی، بسیاری از معانی‌ای که انسان می‌سازد، در بستر این فضا ساخته می‌شود. از همین رو این فضا، نقش برجسته‌ای در زندگی انسان‌ها پیدا کرده است. فضای مجازی علاوه بر تأثیرات بنیادین در معنابخشی، معناسازی و همچنین سبک زندگی انسان، در حوزه‌های مهم مختلفی همچون سیاست، اقتصاد و اجتماع نیز تاثیرگذار است؛ به طوری که به زعم بسیاری از اندیشمندان، امروزه کاربست فضای مجازی در حوزه‌های سیاسی و اجتماعی بیشتر از هر حوزه دیگری است. یکی از پلتفرم‌هایی که دارای ظرفیت‌های ویژه برای نقش آفرینی در حوزه‌های سیاسی، فرهنگی و اجتماعی است، توئیتر است.

شبکه اجتماعی «توئیتر» به دلیل برخی ویژگی‌های منحصر به فردش، در فضای مجازی توانسته جایگاه مهمی در میان سیاستمداران برای ارتباط با عموم مردم پیدا کند؛ به همین دلیل، برای رهبران سیاسی، استفاده از توئیتر به منظور انتشار اطلاعات برای طیف متنوعی از مخاطبان یک روش مرسوم است (Small, 2011).

به مرور، این شبکه اجتماعی مجازی، به ظرفیت مناسبی برای کمپین‌سازی و عملیات روانی در رسانه‌های اجتماعی تبدیل شده و تأثیرگذاری بالایی در اطلاع‌رسانی و هماهنگی معترضان در جنبش‌های اجتماعی، نظیر بیداری اسلامی و وال‌استریت داشته است. در سال‌های اخیر اصطلاح جدیدی با عنوان «توئیپلماسی»^۱ یا «توئیتر-دیپلماسی» در ادبیات سیاست و ارتباطات وضع شده که در واقع سیاستمداران از طریق توئیتر، با مخاطبان گسترده‌ای در کشورهای مختلف ارتباط برقرار کرده و مرزهای دیپلماسی عمومی خود را از بستر این شبکه توسعه داده‌اند.

اصطلاح «توئیپلماسی» به بخشی جدایی‌ناپذیر از دیپلماسی عمومی مدرن تبدیل شده است. توئیپلماسی الگویی از دیپلماسی شبکه است که با شکل‌گیری و حفظ پیوند با گروه‌های مختلف اجتماعی تعریف می‌شود. توئیپلماسی جایگزین

دیپلماسی سنتی نیست، بلکه یک رویکرد جدید و سازگاری با ویژگی‌های متغیر دیپلماسی عمومی و فعالیت‌های اصلی آن است. در توثیلماسی از ابزارهای جدید ارتباطات در سیاست خارجی برای حل روابط کنسولی، دو جانبه و چند جانبه، بیان ارزش‌ها و اولویت‌های سیاست خارجی و ارائه دستاوردهای فرهنگی کشورها استفاده می‌شود.

در سال‌های اخیر نیز توثیلماسی در میان سیاستمداران آمریکا و ایران اهمیت و کاربردی زیادی پیدا کرده است؛ یکی از موضوعاتی که سیاستمداران دو کشور، سعی بر استفاده از ابزار توثیلماسی داشتند، ماجرای ترور فرمانده سپاه قدس ایران، سردار قاسم سلیمانی بود. بررسی روشمند و تطبیقی شیوه استفاده مسئولان دو کشور از توییت‌ها که در این پژوهش از آن به «توثیلماسی» یاد می‌شود، می‌تواند حاوی نکات مهمی در تبیین نقاط ضعف و قوت سیاست خارجی دو کشور باشد.

در بامداد جمعه، ۱۳ دی‌ماه ۹۸ مصادف با ۳ ژانویه ۲۰۲۰ میلادی، فرمانده سپاه قدس پاسداران انقلاب اسلامی، سردار قاسم سلیمانی، هنگام خروج از فرودگاه بین‌المللی بغداد، به دستور دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور وقت آمریکا، مورد حمله موشک پهپاد ارتش آمریکا قرار گرفت و به شهادت رسید. جمهوری اسلامی ایران نیز پنج روز پس از این اقدام آمریکا، در تاریخ ۱۸ دی‌ماه در پاسخ به این ترور و طی عملیاتی موسوم به عملیات شهید سلیمانی، پایگاه نظامی عین‌الاسد در استان الانبار عراق را که یکی از اصلی‌ترین پایگاه‌های نیروهای آمریکایی محسوب می‌شود، آماج حملات موشکی خود قرار داد.

این حادثه یکی از مهم‌ترین اتفاقات جهانی در سال ۲۰۲۰ بود که جریان رسانه‌ای گسترده‌ای در سطح جهان و ایران ایجاد نمود و به همراه آن، موج رسانه‌ای گسترده‌ای را در فضای توییت‌ها میان سیاستمداران آمریکا و ایران به راه انداخت. این اتفاقات و تنش‌های سیاسی و نظامی، قریب به ده روز، در صدر اخبار و مطالب توییت‌ها قرار داشت؛ از این رو، سؤال اصلی این پژوهش، این است که توثیلماسی آمریکا و ایران در موضوع ترور سردار سلیمانی چه بوده و نقاط ضعف و قوت هر کدام چیست؟ یکی از فرضیات موجود در این پژوهش این است که جمهوری خواهان

در آمریکا، در مقایسه با دموکرات‌ها استفاده بیشتری از توییت‌ر در مسائل سیاسی دارند. در ادامه به بررسی صحت این فرضیه نیز پرداخته می‌شود.

پیشینه پژوهش

اصطلاح «توثیلماسی» و یا «توییت‌ر-دیپلماسی» اصطلاح جدیدی است که تحقیقات اندکی در ارتباط با آن به انجام رسیده است، این پژوهش‌ها عبارت‌اند از:

❖ مقاله «توثیلماسی؛ بازنمایی سیاست خارجی ایران در توییت‌ر» که توسط سلیمی و وهاب‌پور (۱۳۹۷) نگاشته شده است و به دنبال فهم نقش رسانه توییت‌ر در تعاملات سیاست خارجی جمهوری اسلامی می‌باشد. پرسش اصلی که در این مقاله مطرح شده، این است که سیاستمدار ایرانی خود را چگونه و با چه روایتی در شبکه اجتماعی توییت‌ر عرضه می‌کند؟ نگارنده در تلاش است با استفاده از نظریه امنیت هستی‌شناختی به بررسی چگونگی بازنمایی هویت و هنجارهای سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در توییت‌ر بپردازد. بر این اساس، این محورها به عنوان روایت ایرانی از سیاست خارجی ایران جمع‌بندی می‌شوند: ۱. ایران؛ امنیت‌ساز منطقه، ۲. ایران؛ دولت توسعه‌گرای اقتصادی، ۳. ایران؛ پایبند به تعهدات بین‌المللی و ۴. ایران مستقل. در مقابل، مهم‌ترین ناامن‌کننده نیز روایت ایرانی از سیاست خارجی ایالات متحده آمریکا - به نمایندگی توییت‌ر دونالد ترامپ- و نیز رژیم صهیونیستی- به نمایندگی توییت‌ر بنیامین نتانیاهو- بوده است که کنشگران سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران تلاش می‌کنند در مقابل آن، هویت امن و معتبر خویش را بازسازی کرده و قوام بخشند.

❖ پژوهش دیگری که مرتبط با این حوزه انجام شده، مقاله‌ای با عنوان «دیپلماسی دیجیتال و روابط میان دولت‌ها در جوامع معاصر» است که توسط علی‌اکبر فرهنگی و همکاران (۱۳۹۳) به رشته تحریر درآمده است و دیپلماسی دیجیتال را به معنای به‌کارگیری فناوری ارتباطات و اطلاعات در سیاست و تجارت خارجی توضیح می‌دهد و اعمال آن را از طریق ابزارها، فنون و رسانه‌های دیجیتالی مانند شبکه اینترنت و رایانه می‌داند. نگارنده مدعی است که فضای مجازی در حال تغییر چهارچوب‌های دیپلماسی و

سیاست بین‌الملل است. در گام بعدی، استدلال می‌شود که این رسانه‌ها از یک سو با به کارگیری چرخه رسانه‌ای کارآمد و اتخاذ دیدگاه تعاملی به جذب مخاطب فعال می‌پردازند و از سوی دیگر، با بسیج افراد در شبکه‌های اجتماعی به همسو کردن اهداف و نمادین کردن آرمان‌های گروه‌ها پرداخته و بر روند تحولات جهانی تأثیرگذار هستند.

❖ کتابی با عنوان «سیاست و انقلاب توئیتری: چگونه توئیتهای بر روابط بین رهبران سیاسی و مردم تأثیر می‌گذارند»^۱ که توسط پارملی و بیچارد^۲ (۲۰۱۳) نگاشته شده، نخستین بررسی جامع درباره استفاده سیاسی توئیتر است. نگارندگان براساس روش‌ها و تئوری‌های متعدد، علت دنبال شدن رهبران سیاسی، قدرت اقناعی توئیتهای سیاسی، تأثیرات توئیتر در قطب‌بندی‌های سیاسی و اهمیت توئیتر به عنوان یک نوآوری سیاسی را نشان می‌دهند. یافته‌های پارملی و بیچارد نشان می‌دهد که توئیتر باعث ایجاد تغییرات اساسی در نحوه برخورد سیاسی مردم شده است.

❖ پژوهشی با عنوان «توئیپلماسی: تأثیر شبکه اجتماعی توئیتر بر دیپلماسی»^۳ توسط تورئالبالبا^۴ (۲۰۱۵) نگاشته شده است. در این مقاله، به بررسی پدیده توئیپلماسی و تأثیر آن بر سیاست خارجی کشورهای جهان در سالهای اخیر پرداخته شده است. به زعم نگارنده، حقایق واقعی نشان می‌دهد که توئیتر به ابزاری نوآورانه از دیپلماسی عمومی تبدیل شده و درک از نحوه عملکرد دیپلماسی را تغییر داده است. اکنون، شهروندان و سیاستمداران بسیاری از کشورها این فرصت را دارند که فوراً از وقایع سیاسی بین‌المللی آگاه شوند و همچنین با دیگران ارتباط برقرار کنند تا نظرات خود را در مورد این رویدادها به اشتراک بگذارند. همچنین این مقاله بیان دارد که نظر کاربران فعال توئیتر در سراسر جهان می‌تواند برای ایجاد نظرسنجی‌های

1 Politics and the Twitter Revolution: How Tweets Influence the Relationship between Political Leaders and the Public

2 John H. Parmelee, Shannon L. Bichard

3 Twiplomacy: Impact of Twitter Social Network on Diplomacy

4 Alfredo Torrealba

مربوط به پشتیبانی مردمی از رهبران جهان سنجیده شود که می‌تواند یک جایگزین برای مطالعات آماری پیرامون درک ترجیحات سیاسی شهروندان باشد. نگارنده معتقد است که به لطف توئیتر، روابط بین شبکه‌های اجتماعی و دیپلماسی به یک پدیدهٔ مدرن تبدیل شده که این موضوع نشان می‌دهد شبکه‌های اجتماعی می‌توانند نقش مهمی در حفظ صلح بین ملت‌ها داشته باشند.

❖ از دیگر پژوهش‌ها می‌توان به مقاله‌ای با عنوان «توئیپلماسی؛ شکل جدیدی از دیپلماسی عمومی معاصر»^۱ اشاره کرد که توسط مریوس گورسکاس^۲ (۲۰۱۶) انجام شده است. این مقاله که به زبان لیتوانیایی به تحریر درآمده، یکی از جدیدترین تلاش‌ها برای بررسی پدیده‌ی توئیپلماسی و معنای آن می‌باشد. توجه اصلی نگارنده، ارتباط میان توئیپلماسی و دیپلماسی عمومی است. در این پژوهش، چگونگی تأثیرگذاری اینترنت و رسانه‌های اجتماعی بر حوزه‌های دیپلماسی عمومی و سیاست خارجی تحلیل شده است. نگارنده، نگاه ارزشمندی در مورد کاربرد توئیپلماسی به عنوان شکل جدید دیپلماسی عمومی ارائه می‌دهد. همچنین تأکید می‌شود که متخصصان سیاست خارجی باید خود را با تغییر اطلاعات (محیط ارتباطی) تطبیق دهند و فعالیت‌های ارتباطی خود را مطابق با ابزارهای جدید اطلاع‌رسانی و ارتباطی دیپلماسی عمومی انجام دهند.

چنانچه ملاحظه می‌شود، پژوهش‌های انجام شده در حوزهٔ فارسی به‌صورت محدود انجام شده است؛ در حالیکه در حوزه غیرفارسی پژوهش‌های زیادی در این حوزه صورت گرفته است؛ بنابراین، این پژوهش، دارای دو وجه متمایز نسبت به پژوهش‌های پیشین است: اول آن که این پژوهش به صورت مقایسه‌ای (تطبیقی)، توئیپلماسی جمهوری اسلامی ایران و ایالات متحدهٔ آمریکا را مورد بررسی و مطالعه قرار داده است؛ درحالیکه پژوهش‌های پیشین صرفاً ناظر به یک کشور انجام شده است. دوم اینکه در این پژوهش، به بررسی دیپلماسی نرم ایران و آمریکا درمورد ترور شهید سلیمانی پرداخته شده و به نوعی اولین کار دانشگاهی در مورد

1. Twiplomacy – New Form of Contemporary Public Diplomacy

2. Marius Gurskas

این واقعه است. سایر مطالعات انجام شده در این زمینه، عمدتاً در مورد مسائل حقوقی و موارد این چنینی است و بررسی قدرت نرم و دیپلماسی دو کشور در این رابطه مغفول مانده است.

ادبیات مفهومی

نظریه در پژوهش‌های تبیینی، هدایت‌گر تحقیق است و دارای جایگاهی ویژه است، اما در پژوهش‌های توصیفی مبنای تحقیق نمی‌باشد، بلکه در این نوع مطالعات، تنها مفهوم‌سازی و در مواردی نظریه‌پردازی انجام می‌گردد و پژوهشگر نیز در پی تحمیل نظریه مشخصی بر داده‌ها نیست (موحد مجد و همکاران، ۱۳۹۴: ۳۴). این پژوهش، بحث‌هایی را پیرامون فضای مجازی و دیپلماسی در بستر پلتفرم توئیتر (توثیلماسی) مطرح کرده و در بطن آن از نظریه جامعه پلتفرمی بهره می‌جوید.

جامعه پلتفرمی

ظهور طیف گسترده‌ای از پلتفرم‌های رسانه‌های دیجیتال از Airbnb تا Uber و از وبسایت‌های محلی گرفته تا شرکت‌های رسانه‌های اجتماعی فعال در سراسر جهان مانند فیس‌بوک، جامعه پلتفرمی را ایجاد می‌کند؛ جامعه‌ای که در آن ارتباطات اجتماعی و اقتصادی به طور فزاینده‌ای از طریق سیستم‌های بهم پیوسته رسانه‌های دیجیتال، «شبکه‌ای» می‌شوند (de Waal & de Lange, 2017: 53). تکامل و بسط تاریخی تکنولوژی باعث تولید مداوم «خصلت فزاینده‌گی» در تمام وجوه زندگی روزمره فرد و جمعیت مانند شبکه‌ای شدن فزاینده می‌شود (ستاری، ۱۳۹۴: ۶۸۳).

در نظریه جامعه پلتفرمی، حوزه ون‌دایک و همکارانش تحلیل گسترده‌ای از نقش پلتفرم‌ها در شکل‌گیری زندگی اجتماعی ارائه می‌دهند. آنها بیان می‌کنند که پلتفرم‌ها در حال حاضر به مقیاس و سطح استفاده‌ای زیادی دست یافته‌اند؛ آنها به طور فزاینده‌ای در موقعیت سازماندهی بخش‌های مهم خدمات عمومی مانند روزنامه‌نگاری یا حمل‌ونقل شهری قرار دارند. با این حال، به دلیل عدم وضوح در مورد وضعیت پلتفرم‌ها و موقعیت خود در مقام واسطه، تمایل دارند از مسئولیت‌های اجتماعی ناشی از اشغال چنین کارکردهای اصلی در جامعه فرار کنند. در این زمینه، سؤال‌اتی که نویسندگان را تحریک می‌کند، مربوط به حاکمیت پلتفرم‌های دیجیتالی و سازگاری بین منافع خصوصی آنها و حفظ ارزش‌های عمومی است. نویسندگان این برنامه تحقیقاتی را

از طریق یک تحقیق سیستماتیک که ابزارهای تحلیلی و مطالعات موردی را با هم ادغام می‌کند، گسترش می‌دهند (Van Dijck, 2018).

هدف نظریهٔ جامعهٔ پلتفرمی، تجزیه و تحلیل و زمینه‌سازی تحولات اجتماعی ایجاد شده توسط پلتفرم‌های آنلاین از منظر جهانی در مقیاس بزرگتر است. در این نظریه، اصطلاح «جامعهٔ پلتفرمی» با اشاره به یک زندگی اجتماعی به کار رفته که در آن جریان‌های اجتماعی و اقتصادی به طور فزاینده‌ای توسط یک اکوسیستم جهانی شده از پلتفرم‌های آنلاین که توسط الگوریتم‌ها هدایت و با داده‌ها تغذیه می‌شوند، تعدیل خواهند شد. به این معنا، اصطلاح جامعهٔ پلتفرمی نوع جدیدی از فضای عمومی مجازی را نشان نمی‌دهد که جدای از دنیای واقعی باشد که در آن زندگی می‌کنیم؛ بلکه برعکس، پلتفرم‌ها اکنون در قلب زندگی ما قرار داشته و ما تقریباً به طور فزاینده‌ای تأثیر آنها را در همه اشکال کارهای روزمره احساس می‌کنیم. به دیگر بیان، این پلتفرم‌ها صرفاً وسایلی فنی نیستند بلکه آنها انواع مختلف تعاملات کاربر را تسهیل کرده و پی‌کردنی‌های فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی هستند. وی این پلتفرم را به عنوان یک معماری دیجیتال قابل برنامه‌ریزی توصیف می‌کند که برای سازمان‌دهی تعاملات بین کاربران طراحی شده است.

ون‌دایک و همکارانش در هنگام شناسایی بازیگرانی که هنوز مسئول حفظ مصلحت عمومی و نظم سیاسی در جامعهٔ پلتفرمی هستند، به سازندگان سنتی لیبرال دموکراسی اشاره می‌کنند: فعالان بازار مانند شرکت‌ها، کارآفرینان خرد، بیزینس‌ها، شرکت‌های بزرگ و کوچک، نهادهای دولتی مانند دولت‌های محلی، دولت ملی و دولت‌های فراملی و نهادهای جامعه مدنی مانند شهروندان، تعاونی‌ها، مجموعه‌ها، سازمان‌های غیر دولتی. به گفته آنها، یک جامعهٔ پلتفرمی متعادل، همهٔ این بازیگران را ملزم می‌کند تا در ساختن آن نقش خود را ایفا کنند. با این حال، نگارندگان مسئولیت ویژهٔ دیگری را برای دولت‌ها در نظر دارند که بتوانند قدرت نظارتی خود را در این شکل جدید اجتماعی حفظ کنند. آنها استدلال می‌کنند که دولت‌ها با فوریت بالایی نیاز به به‌روزرسانی نهادهای نظارتی دارند و آنها باید با مذاکره در مورد منافع عمومی با دارندگان پلتفرم‌ها از ارزش‌های عمومی محافظت کنند (Van Dijck, 2018).

فضای مجازی

یونس شکرخواه (۱۳۹۰) در کتاب «واژه‌نامه ارتباطات» برای واژه سایبراسپیس (اتصال کامپیوتر و مغز) تعریف زیر را آورده است:

«این عبارت از رمان معروف نورومانسر ۲ اثر ویلیام گیبسون ۳ که در سال ۱۹۸۴ منتشر شد اقتباس شده است و به معنی عرضه گرافیکی داده‌های استخراج‌شده از هر رایانه در نظام انسانی است. این واژه، امروز معنای عصر اطلاعات، سرزمین رایانه‌ها، عصر اتصال مغزها و رایانه‌ها، فضای اینترنت و فضای حاصل از شبکه‌های رایانه‌ای را به خود گرفته است. ویلیام گیبسون در کتاب خود از کلمه ماتریکس ۴ برای توصیف واژه سایبراسپیس استفاده کرد و همین کلمه، بعدها به نام یک فیلم تبدیل شد؛ فیلمی که مثل رمان سایبراسپیس روایتگر جامعه‌ای بود که انسان‌هایش با خطوط نامرئی به هم متصل شده‌اند و رایانه‌ها اطلاعات موجود در این فضا را از هر نقطه‌ای به نقطه دیگر منتقل می‌کنند و این فضای پیچیده در واقع بازتاباننده شبکه‌ای نادیدنی از خطوط است که هم ارتباطات فرد را با دیگران و جهان خارج برقرار می‌سازد و هم ضروریات و نیازهای زندگی انسان‌ها را تأمین می‌کند» (شکرخواه، ۱۳۹۰: ۵۸).

فضای مجازی یا فضای سایبری، متفاوت از فضای فیزیکی پیش از خود بوده و حاصل جمع زمان، مکان و روابط انسانی است. این فضا در یک فضای حقیقی از ارتباط انسان‌ها با یکدیگر و با اشیا شکل می‌گیرد که به دلیل ویژگی‌های ارتباطی آن شامل قابلیت‌های تولید، ذخیره‌سازی، پالایش، پردازش و توزیع اطلاعات در همه زمان‌ها و مکان‌ها، با ویژگی قابلیت تحرک و همچنین امکان تکثیر هویتی قابل توجه است. به عبارتی فضا، بسیار انتزاعی‌تر از مکان بوده و نوعی خلاء است که در همه‌جا وجود دارد و نه تنها مرزپذیر و قابل کنترل و تحدید نیست بلکه

1. Cyberspace
2. Neuromancer
3. William Gibson
4. Matrix

مرکزی خاص نیز نداشته و به نامتناهی بودن گرایش دارد (فیروزآبادی، ۱۳۹۶: ۱۲). بنابراین می‌توان گفت که فضای مجازی، قلمرو و محیطی انتزاعی، غیرجسمی، دیجیتال، نامتناهی و بدون مرکز، از ارتباطات اجتماعی تعاملی انسان‌ها با یکدیگر و با اشیا به صورت فرامکان و فرازمان است.

دیپلماسی عمومی

مفهوم دیپلماسی همانند مفاهیم بسیار دیگر در علوم انسانی، تعریف واحدی که مورد اتفاق همگان باشد ندارد. چرا که در هر تعریف، به جنبه‌ای از مفهوم دیپلماسی تأکید شده و برخی جنبه‌های دیگر آن کمتر اهمیت یافته است؛ اما با این وجود، اکثر تعاریف موجود، به مجموعه‌ای از عناصر مشترک در دیپلماسی عمومی اشاره دارند. غالب محققان در این حوزه، سابقه کاربرد واژه دیپلماسی عمومی را به سال ۱۹۶۵ باز می‌گردانند. چرا که در این سال، ادموند گولیون^۱، رئیس دانشکده حقوق و دیپلماسی فلچر^۲، مرکز دیپلماسی عمومی ادوارد مورو^۳ را بنا نهاد (ولف و روزن، ۱۳۸۴: ۹۴).

اما با ظهور تحولات شگرف در حوزه‌های ارتباطی و فناوری، همه شئون زندگی بشر تحت تأثیر قرار گرفت؛ دیپلماسی نیز از این قاعده مستثنی نبود. به طوری که گونه نوین دیپلماسی عمومی بیش از هر عاملی متأثر از رسانه‌های جدید ارتباطی است (زورق، ۱۳۸۶: ۱۳۲). تحولات ارتباطی و فناورانه، اشکال جدیدی از دیپلماسی را ایجاد کرد که از نظر کارکرد، مشابه دیپلماسی عمومی است، اما از نظر فرآیند اجرا و تحقق، با آن متفاوت بوده و بسیاری از محدودیت‌های آن را پشت سر گذاشته‌اند. «با افزایش دسترسی به اطلاعات و نیز افزایش سرعت انتقال اطلاعات، توانایی دولت‌ها برای ترویج دیدگاه‌های خود به افکار عمومی خارجی به ویژگی اصلی دیپلماسی تبدیل شده است.» (Hindell, 1995: 73). دیپلماسی در حال تبدیل شدن به یک شبکه مرزی بین‌المللی است و دیپلماسی عمومی در پلتفرم‌های دیجیتال به عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای دیپلماسی عمومی مدرن شناخته می‌شوند (Gurskas, 2016: 176).

1. Edmund Gullion
2. Fletcher School of Law and Diplomacy
3. Edward R. Murrow Center for Public Diplomacy

توثیلماسی

براساس تعریف وبسایت توثیلماسی^۱، توییتز-دیپلماسی یا توثیلماسی به استفاده کارگزاران دولتی و مقامات رسمی دیپلماتیک از شبکه اجتماعی توییتز و نیز سایر شبکه‌های اجتماعی مثل فیس‌بوک، اینستاگرام، اسنپ‌چت و... برای تعامل با عامه مردم (داخلی و بین‌المللی)، انتشار اطلاعات و حتی اهرمی برای نفوذ جهانی اشاره دارد. این واژه برای اولین بار در سال ۲۰۱۲ توسط موسسه بورسان-مارستلر^۲ وارد ادبیات رشته ارتباطات شد. سالیانه گزارش‌هایی توسط این مؤسسه درخصوص فعالیت رهبران جهان در توییتز، فیس‌بوک و... منتشر می‌شود که در آن به رصد فعالیت‌های آنها برای ارتباط با مخاطبان و عامه مردم پرداخته شده است. البته باید توجه داشت که توثیلماسی جایگزین دیپلماسی سنتی نیست، بلکه یک رویکرد جدید و سازگاری با ویژگی‌های متغیر دیپلماسی عمومی و فعالیت‌های اصلی آن است. توثیلماسی، ابزاری است که نه تنها فرصت‌های جدیدی را برای دیپلماسی عمومی به وجود می‌آورد، بلکه خطرات جدیدی را نیز ناشی از روش‌ها و اشکال نامناسب ارتباطات به وجود می‌آورد. توثیلماسی چالش‌ها و فرصت‌های دیپلماسی عمومی مدرن را در پلتفرم‌های دیجیتال بررسی و توانمند می‌کند. به تعبیر گورسکاس، از ابزارهای جدید ارتباطات در سیاست خارجی برای حل روابط کنسولی، دو جانبه و چندجانبه، بیان ارزش‌ها و اولویت‌های سیاست خارجی و ارائه دستاوردهای فرهنگی کشور استفاده می‌شود (Gurskas, 2016: 175).

براساس گزارش سایت توثیلماسی، ۹۷٪ از کل ۱۹۳ کشور عضو سازمان ملل متحده دارای حساب رسمی در شبکه اجتماعی توییتز هستند. تا لحظه نگارش این نوشتار، تنها سیاستمداران ۶ کشور در توییتز حساب کاربری رسمی ندارند که عبارتند از: لائوس، موریتانی، نیکاراگوئه، کره شمالی، ترکمنستان و اسواتینی (یا سوازیلند). پس از مصاحبه‌های عمیق با آن دسته از سران سیاسی که از توییتز استفاده می‌کنند، مشخص شد که توییتز، رایج‌ترین رسانه جمعی‌ای است که برای ترغیب سیاسی مورد استفاده قرار می‌گیرد (Parmelee & Bichard, 2012: 141). بسیاری از رهبران و نهادهای دولتی، مأموریت‌های دیپلماتیک و دیپلمات‌ها دارای

1. Twiplomacy.com
2. Burson-Marsteller

حساب‌هایی در توییتر هستند و از آن برای پیشبرد اهداف سیاست خارجی و توسعه تصویر مثبت دولت استفاده می‌کنند. شبکه‌های اجتماعی برای اجرای دیپلماسی عمومی کشورها مورد استفاده قرار می‌گیرند، زیرا آنها فرصتی برای دستیابی به مخاطبان اصلی، ایجاد گفتگو بین سیاستمداران و مخاطبان گسترده‌تر و تأثیرگذاری بر افکار مردم در مورد موضوعات مهم فراهم می‌کنند. شبکه‌های اجتماعی مثل توییتر به عنوان ابزار دیپلماسی عمومی استفاده می‌شوند. با کمک این شبکه‌ها، نهادهای دولتی، مقامات و سازمان‌ها، اطلاعاتی از خود منتشر می‌کنند که در شکل‌دهی به تصویر دولت، مؤثر واقع شود یا تصمیمات سیاست خارجی خود را برای مخاطبان خارجی تبیین می‌کنند» (Dumčiuviènė, 2016: 92). لذا یکی از کارکردهای مهم توئیپلماسی در عصر حاضر، مدیریت تصویر کشور مبدأ در اذهان شهروندان دولت‌های خارجی است. از سوی دیگر، توئیپلماسی در عصر حاضر، به نوعی در حال تغییر دادن ماهیت دیپلماسی است؛ یعنی ایجاد نوعی سازگاری ژنتیکی با فناوری‌های جدید. تطبیق امری زمان‌بر است و در موضوع دیپلماسی حتی نیاز به زمان بیشتری دارد. وزارت امور خارجه کشورهای سراسر جهان به آرامی در حال آشنا شدن با ابزارهای رسانه‌های اجتماعی هستند. هرچند آهسته، اما توئیپلماسی خود را به عنوان ابزار دیپلماسی دیجیتال تلفیقی برای بازنگری در اهداف و پاسخ بهتر به چالش‌های جدید، به برنامه سیاست خارجه تحمیل کرده است. بدین ترتیب، دیپلماسی دیجیتال را می‌توان به عنوان یک عنصر مهم در صنعت دیپلماسی تلقی کرد، که اغلب در جایگاه ویژه‌ای قرار می‌گیرد (Sandre, 2012).

اما تعریف مختار نگارندگان از توئیپلماسی بدین شرح است:

«توئیپلماسی» الگویی از دیپلماسی نوین در بستر توییتر است که با ابزارهای جدید ارتباطات در سیاست خارجی، به دنبال شبکه‌سازی و حفظ پیوند با گروه‌های مختلف اجتماعی است. این نوع دیپلماسی با هدف ارتباط با جوامع بین‌الملل اعم از رهبران سیاسی و مردم عادی، تلاش می‌کند از محدودیت‌های زمانی و مکانی با سرعت عبور کرده و نسبت به دیپلماسی عمومی و سنتی نقشی تکمیلی و حمایتی ایفا کند.

روش تحقیق

رویکرد پژوهش در این نوشتار، کیفی است؛ رویکردهای کیفی بسیار متنوع، پیچیده و ظریف هستند و یکی از روش‌های ساده و کارآمد تحلیل کیفی، تحلیل مضمون است. تحلیل مضمون روشی برای شناخت، تحلیل و گزارش الگوهای موجود در داده‌های کیفی است. این روش فرآیندی برای تحلیل داده‌های متنی است که داده‌های پراکنده و تحلیل‌های متنوع را به داده‌هایی منسجم و تفصیلی تبدیل می‌کند. بنابراین در پژوهش حاضر که داده‌های آن از جنس متن (توییت) هستند، از روش تحلیل مضمون استفاده شده است.

تحلیل مضمون روشی است که هم برای بیان واقعیت و هم برای تبیین آن به کار میرود و برخلاف سایر روش‌های کیفی مانند تحلیل گفتمان، تحلیل محتوا، روش تحلیلی پدیدارشناسی تفسیری، نظریه‌ی داده‌بنیاد و... به چارچوب نظری خاصی وابسته نیست و از آن می‌توان در چهارچوب‌های نظری متفاوت و برای امور مختلف، استفاده کرد (Braun & Clarke, 2006: 78). به همین دلیل، در پژوهش حاضر از این روش برای تحلیل داده‌ها استفاده شده است.

روش و ابزار جمع‌آوری داده

از زمان وقوع حادثه در ۳ ژانویه تا ۱۳ ژانویه، به مدت ده روز، توییت‌های مقامات آمریکایی و همچنین توییت‌های منتشر شده در صفحات رسمی منتسب به دستگاه‌های حکومتی آمریکا که در آنها کلیدواژه «Soleimani» با املاهای مشابه، به کار رفته و حداقل ۱۰۰۰ بار پسندیده شده بودند، توسط API توییت‌ر جمع‌آوری شد. عدد ۱۰۰۰، در واقع کمی بالاتر از میانگین تعداد لایک‌های توییت‌های مسئولان آمریکایی در بازه زمانی مدنظر پژوهش است. تعریف عملیاتی مسئولان آمریکایی در این پژوهش، کلیه اعضای کنگره و سنای آمریکا بعلاوه مسئولان کابینه (تا رده معاون وزیر) است. تعداد نهایی این توییت‌ها به ۳۰۷ عدد رسید. برخی از داده‌هایی که جمع‌آوری شد، به صورت رشته‌توییت بوده و حداقل یک‌بار از این کلیدواژه در آنها استفاده شده بود.

در مقابل، در بین مقامات و صفحات رسمی منتسب به دستگاه‌های حکومتی ایران، با استفاده از کلیدواژه «سلیمانی» به دو زبان فارسی و انگلیسی، توییت‌هایی

که حداقل ۱۰۰ بار پسندیده شده بودند انتخاب شد. تعریف عملیاتی مسئولان ایرانی نیز کلیه اعضای هیئت دولت (تا رده معاون وزیر)، نمایندگان مجلس، سران سه قوه و اعضای مجمع تشخیص مصلحت نظام است. میانگین لایک توییت‌های مسئولان رسمی ایرانی کمی کمتر از ۱۰۰ بوده است و لذا توییت‌هایی که بیشتر از میانگین بودند برای پژوهش انتخاب شدند. در نهایت تعداد این توییت‌ها به ۷۲ عدد رسید.

به دلیل آن که جامعه آماری پژوهش، قابلیت تمام‌شماری داشت، از نمونه‌گیری در این پژوهش استفاده نشد و تمامی جامعه آماری، موردبررسی قرار گرفته است. در ادامه، این توییت‌ها در دو بخش توثیلماسی مقامات ایرانی و توثیلماسی مقامات آمریکایی، تحلیل مضمون شده‌اند.

در اولین گام از تحلیل مضمون که استخراج مضامین پایه از متون است، از بین ۷۲ توییت که از مقامات ایرانی و صفحات منتسب به دستگاه‌های حکومتی جمهوری اسلامی ایران منتشر شده بود، تعداد ۹۵ مضمون پایه استخراج شد. در گام دوم، با خوشه‌بندی مضامین پایه مستخرج از مرحله قبل، مضامین، تجمیع و یکپارچه‌سازی شد. در این مرحله، ۲۱ مضمون «سازمان‌دهنده» حاصل شد. در سومین و آخرین گام تحلیل مضمون، از بین مضامین سازمان‌دهنده مرحله قبل، مضامین فراگیر پژوهش که مضامین اصلی و محوری پژوهش هستند، ایجاد می‌شود. در واقع این گام، ما را به مؤلفه‌ها و عناصر تشکیل‌دهنده توثیلماسی جمهوری اسلامی ایران در موضوع شهادت سردار سلیمانی می‌رساند. در گام پایانی، از بین ۲۱ مضمون سازمان‌دهنده در مرحله قبل، ۷ مضمون فراگیر حاصل شد.

در بخش تحلیل داده‌های انگلیسی، ابتدا این توییت‌ها به فارسی ترجمه و سپس گام‌های بعدی تحلیل که در بالا توضیح داده شدند، انجام شد. در نهایت، از بین ۳۰۷ توییت که از مقامات آمریکایی و صفحات منتسب به دستگاه‌های حکومتی ایالات متحده آمریکا منتشر شده بود، تعداد ۲۸۴ مضمون پایه، ۳۴ مضمون سازمان‌دهنده و ۶ مضمون فراگیر استخراج شد.

یافته‌های پژوهش

تحلیل مضمون توثیلماسی ایران و آمریکا در موضوع شهادت سردار سلیمانی:

الف) تحلیل توثیلماسی جمهوری اسلامی ایران:

مضامین فراگیر در گام سوم تحلیل داده‌ها مضامین محوری و اصلی پژوهش هستند که ما را به مؤلفه‌ها و عناصر تشکیل‌دهنده توثیلماسی جمهوری اسلامی ایران در موضوع شهادت سردار سلیمانی می‌رساند. این مضامین در جدول شماره ۱، به ترتیب براساس تعداد مضامین سازمان‌دهنده‌ای که ذیل آنها قرار گرفته، آمده است.

جدول ۱- مضامین فراگیر توثیلماسی جمهوری اسلامی ایران در موضوع شهادت سردار سلیمانی

ردیف	مضامین فراگیر	فراوانی
۱	قدرت‌نمایی نظامی ایران و انتقام بازدارنده از آمریکا	۱۸
۲	جنبه‌های معنوی شخصیت سردار سلیمانی	۱۶
۳	نقض حقوق بین‌المللی توسط آمریکا	۱۲
۴	استمرار راه سردار سلیمانی	۱۲
۵	محبوبیت مردمی سردار سلیمانی	۱۰
۶	پیشگامی سردار سلیمانی در مبارزه با تروریسم و افراط‌گرایی	۹
۷	تحقق انتقام سخت، پایان حضور آمریکا در منطقه	۸

در این قسمت به توضیح هر کدام از این مضامین پرداخته شده است.

۱. قدرت‌نمایی نظامی ایران و انتقام بازدارنده از آمریکا:

اولین محور، اشاره به قدرت‌نمایی و انتقام بازدارنده ایران از آمریکا دارد. قبل از اینکه حمله موشکی به پایگاه عین‌الاسد انجام گیرد، دستگاه دیپلماسی جمهوری اسلامی ایران برای اطمینان‌بخشی به افکار عمومی ایران و تهدید طرف مقابل، بر حتمیت انتقام‌گیری تاکید کرده است. پس از انجام حمله به پایگاه نظامی عین‌الاسد در عراق، این حمله را به عنوان دفاع از خود و در چارچوب قوانین بین‌الملل معرفی کرده؛ در ادامه به تحقق وعده داده شده و پیروزی همیشگی ایران در طول تاریخ و بازنمایی این حمله به عنوان قدرت‌نمایی موشکی ایران

پرداخته شده است. توثیلماسی جمهوری اسلامی ایران در این محور، حمله به عین‌الاسد را انتقامی بازدارنده از ایالات متحده آمریکا دانسته و بر انفعال آمریکا پس از انجام این حمله تاکید داشته است و بیان شده که آمریکا در مقابل حمله موشکی ایران نتوانست هیچ اقدامی انجام دهد. همچنین جمهوری اسلامی ایران، ایالات متحده آمریکا را تهدید به حمله سهمگین به رژیم صهیونیستی در صورت اقدام بعدی کرده است.

برای تفهیم بیشتر، در این بخش به بیان مضامین سازمان‌دهنده‌ای که ذیل این مضمون فراگیر جای‌گرفته‌اند، پرداخته شده است:

جدول ۲ - مضامین سازمان‌دهنده جای‌گرفته ذیل مضمون فراگیر قدرت‌نمایی نظامی ایران و انتقام بازدارنده از آمریکا

مضمون فراگیر	قدرت‌نمایی نظامی ایران و انتقام بازدارنده از آمریکا
مضامین سازمان‌دهنده	حتمیت انتقام‌گیری از آمریکا به دلیل به شهادت رساندن سردار سلیمانی
	قدرت‌نمایی و انتقام بازدارنده ایران از آمریکا در پایگاه عین‌الاسد
	تحقق سریع وعده انتقام سخت توسط ایران
	تأکید بر پیروزی همیشگی ایران در مقابل دشمنان
	حمله ایران به پایگاه عین‌الاسد، دفاع از خود و در چهارچوب قوانین بین‌الملل بوده

تصاویر زیر، نمونه‌ای از توییت‌هایی است که با این مضمون منتشر شده‌اند:

KHAMENEI.IR | فارسی @Khamenei_fa · Jan 3, 2020

[#انتقام_سخت](#)

با رفتن او به حول و فوهی الهی کار او و راه او متوقف و بسته نخواهد شد، ولی [#انتقام_سخت](#) در انتظار جنایتکارانی است که دست پلید خود را به خون او و دیگر شهدای حادثه‌ی دینش آلودند. [#شهید_سلیمانی](#) [#چهره_بین_المللی_مقاومت](#) است و همه‌ی دل‌بستگان مقاومت خونخواه اویند.

995 4K 12.7K

Javad Zarif @JZarif - Jan 8, 2020

Iran government official

Iran took & concluded proportionate measures in self-defense under Article 51 of UN Charter targeting base from which cowardly armed attack against our citizens & senior officials were launched.

We do not seek escalation or war, but will defend ourselves against any aggression.

8.5K

21.9K

50.7K

تصویر ۱ - نمونه توییت‌های منتشرشده

۲. جنبه‌های معنوی شخصیت سردار سلیمانی:

دومین محور مورد تأکید دستگاه دیپلماسی جمهوری اسلامی ایران که شامل مقامات و دستگاه‌های حکومتی است، تأکید بر جنبه‌های قدسی شخصیت سردار سلیمانی است. جایگاه والای سردار سلیمانی در زمانه خود و ویژگی‌های مثبت اخلاقی او به گونه‌ای که با شخصیت‌های برجسته تاریخ اسلام مقایسه شده است، آرزوی همیشگی شهادت توسط سردار سلیمانی، مجاهدت‌های بسیار و شجاعت سردار سلیمانی در میدان‌های نبرد و نهایتاً شهادت او به دست شقی‌ترین آحاد بشر، مهمترین موضوعاتی هستند که در این محور به آنها اشاره شده است. همانطور که مشخص است، تأکید بر بُعد عاطفی و احساسی در این محور، بسیار برجسته است و در قسمت مقایسه با توتیلماسی آمریکا، به ابعاد این امر اشاره خواهد شد.

برای تفهیم بیشتر، در این بخش به بیان مضامین سازمان‌دهنده‌ای که ذیل این مضمون فراگیر جای‌گرفته‌اند، پرداخته شده است:

جدول ۳ - مضامین سازمان‌دهنده جای‌گرفته ذیل مضمون فراگیر جنبه‌های معنوی شخصیت سردار

سلیمانی

مضمون فراگیر	جنبه‌های معنوی شخصیت سردار سلیمانی
مضامین سازمان‌دهنده	جایگاه والای شهید سلیمانی در زمانه خود
	شهادت، آرزوی همیشگی سردار
	شهادت سردار سلیمانی، پاداش مجاهدت او بوده

تصاویر زیر، نمونه‌ای از توییت‌هایی است که با این مضمون منتشر شده‌اند:

تصویر ۲ - نمونه توییت‌های منتشرشده

۳. محبوبیت مردمی سردار سلیمانی:

محور دیگر در توثیپلماسی ایرانی، جایگاه ویژه سردار سلیمانی در بین مردم ایران و عراق بوده است؛ به گونه‌ای که بر داغدار بودن مردم ایران به خاطر شهادت او و حضور با شکوه مردم ایران و عراق در مراسم تشییع وی تأکید شده

توتیلماسی تطبیقی جمهوری اسلامی ایران و ایالات متحده آمریکا

است و این حضور را پاسخی به ادعاهای آمریکا در خصوص خوشحالی مردم منطقه از شهادت سردار سلیمانی دانسته‌اند.

برای تفهیم بیشتر، در این بخش به بیان مضامین سازمان‌دهنده‌ای که ذیل این مضمون فراگیر جای‌گرفته‌اند، پرداخته شده است:

جدول ۴ - مضامین سازمان‌دهنده جای‌گرفته ذیل مضمون فراگیر محبوبیت مردمی سردار سلیمانی

مضمون فراگیر	محبوبیت مردمی سردار سلیمانی
مضامین سازمان‌دهنده	سنگ‌تمام گذاشتن مردم برای سردار سلیمانی و حضور حداکثری در مراسم تشییع او
	داغدار بودن مردم ایران به خاطر شهادت سردار سلیمانی
	حضور مردم در مراسم تشییع شهدای مقاومت، پاسخ به ادعای مسئولان آمریکایی در خصوص خوشحالی مردم از کشته‌شدن آنها بود

تصاویر زیر، نمونه‌ای از توییت‌هایی است که با این مضمون منتشر شده‌اند:

تصویر ۳ - نمونه توییت‌های منتشرشده

۴. نقض حقوق بین‌المللی توسط آمریکا:

پس از به شهادت رساندن سردار سلیمانی توسط آمریکا، دستگاه دیپلماسی جمهوری اسلامی ایران، این اقدام آمریکا را نقض قوانین بین‌المللی دانسته و بر لزوم محاکمه دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور وقت ایالات متحده آمریکا، تأکید داشته است. توثیلماسی ایران، همچنین آمریکا و دونالد ترامپ را مشوق تروریسم و ایران را حامی صلح و ثبات منطقه بیان کرده است.

از دیگر مصادیق نقض حقوق بین‌الملل توسط آمریکا، تهدید ایران به حمله به مراکز فرهنگی در صورت انتقام‌جویی آن بوده است که پیش از حمله به پایگاه نظامی عین‌الاسد، از طرف دونالد ترامپ مطرح شده بود.

برای تفهیم بیشتر، در این بخش به بیان مضامین سازمان‌دهنده‌ای که ذیل این مضمون فراگیر جای‌گرفته‌اند، پرداخته شده است:

جدول ۵ - مضامین سازمان‌دهنده جای‌گرفته ذیل مضمون فراگیر نقض حقوق بین‌المللی توسط آمریکا

مضمون فراگیر	نقض حقوق بین‌المللی توسط آمریکا
مضامین سازمان‌دهنده	نقض حقوق بین‌المللی توسط آمریکا با تهدید ایران به حمله به مراکز فرهنگی
	آمریکا مصداق تروریسم است
	ترور سردار سلیمانی، نقض قوانین بین‌المللی توسط آمریکا بوده است

تصاویر زیر، نمونه‌ای از توییت‌هایی است که با این مضمون منتشر شده‌اند:

تصویر ۴ - نمونه توییت منتشرشده درمورد نقض حقوق بین‌المللی توسط آمریکا

۵. استمرار راه سردار سلیمانی:

از دیگر محورهای مورد تأکید در توثیلماسی جمهوری اسلامی، ادامه‌دار بودن راه سردار سلیمانی و متوقف نشدن مسیر او بوده است. به طوری که سیاستمدارانی که در این محور به انتشار توییت پرداخته‌اند، به دنبال بیان این نکته بوده‌اند که با ترور سردار سلیمانی، مسیر پیشرفت کشور متوقف نشده و افرادی جایگزین ایشان خواهند شد. از دیگر مواردی که به آنها پرداخته شده می‌توان به ضرورت همکاری با سردار قائنی، به عنوان جانشین سردار سلیمانی، و اشاره به آغاز فعالیت مقتدرانه ایشان، و همچنین اینکه مشتاقان شهادت در ایران بسیارند و راه شهید سلیمانی را ادامه خواهند داد، اشاره کرد. چنانچه ملاحظه می‌شود، گفتمان اصلی حاکم بر توثیلماسی ایران در این محور، گفتمان عاطفی و احساسی است؛ البته این یک رویه رایج برای رهبران سیاسی است و به راحتی می‌توان مطالب احساسی را از طریق توییت به اشتراک گذاشت (Papacharissi & de Fatima Olivera, 2012: 276).

برای تفهیم بیشتر، در این بخش به بیان مضامین سازمان‌دهنده‌ای که ذیل این مضمون فراگیر جای‌گرفته‌اند، پرداخته شده است:

جدول ۶ - مضمون سازمان‌دهنده جای‌گرفته ذیل مضمون فراگیر استمرار راه سردار سلیمانی

مضمون فراگیر	استمرار راه سردار سلیمانی
مضمون سازمان‌دهنده	ادامه‌دار بودن راه شهید سلیمانی

تصویر زیر، نمونه‌ای از توییت‌هایی است که با این مضمون منتشر شده است:

تصویر ۵ - نمونه توییت منتشرشده

۶. پیشگامی سردار سلیمانی در مبارزه با تروریسم و افراط‌گرایی:

در این محور از نوئوپلماسی ایرانی، شخصیت سردار سلیمانی به عنوان طلایه‌دار و پیشتاز مبارزه با تروریسم و افراط‌گرایی در جهان، بازنمایی شده است؛ به گونه‌ای که آمریکا و اروپا که از این مسائل رنج می‌بردند، از برکات وجود او استفاده کرده‌اند. لذا با اعتراض به اقدام دونالد ترامپ، عمل او احمقانه توصیف و بیان شده، ترور قهرمان ضد تروریسم، باعث برانگیخته شدن خشم جهانی علیه آمریکا خواهد شد. بای

برای تفهیم بیشتر، در این بخش به بیان مضامین سازمان‌دهنده‌ای که ذیل این مضمون فراگیر جای‌گرفته‌اند، پرداخته شده است:

جدول ۷ - مضامین سازمان‌دهنده جای‌گرفته ذیل مضمون فراگیر پیشگامی سردار سلیمانی در مبارزه با تروریسم و افراط‌گرایی

پیشگامی سردار سلیمانی در مبارزه با تروریسم و افراط‌گرایی	مضمون فراگیر
شهید سلیمانی، طلایه‌دار مبارزه با تروریسم و افراط‌گرایی در جهان	مضامین سازمان‌دهنده
اعتراض به اقدام احمقانه ترامپ در به شهادت رساندن قهرمان ضد تروریسم	

تصاویر زیر، نمونه‌ای از توییت‌هایی است که با این مضمون منتشر شده‌اند:

تصویر ۶ - نمونه توییت‌های منتشرشده

۷. تحقق انتقام سخت، پایان حضور آمریکا در منطقه:

آخرین محور در توتیلماسی مسئولان ایرانی، تاکید بر انتقام سخت ایران از آمریکا با اخراج و قطع کردن دست آن از منطقه بوده و این مسئله به گونه‌ای طرح شده که پایان حضور آمریکا، خواسته مردم منطقه است و زمان آن فرا رسیده که آمریکا منطقه را ترک کند.

برای تفهیم بیشتر، در این بخش به بیان مضامین سازمان‌دهنده‌ای که ذیل این مضمون فراگیر جای‌گرفته‌اند، پرداخته شده است:

جدول ۸ - مضامین سازمان‌دهنده جای‌گرفته ذیل مضمون فراگیر تحقق انتقام سخت، پایان حضور آمریکا در منطقه

تحقق انتقام سخت، پایان حضور آمریکا در منطقه	مضمون فراگیر
فرا رسیدن زمان پایان حضور آمریکا در منطقه	مضامین سازمان‌دهنده
انتقام سخت، پایان حضور آمریکا در منطقه خواهد بود	

تصویر زیر، نمونه‌ای از توییت‌هایی است که با این مضمون منتشر شده است:

تصویر ۷ - نمونه توییت منتشرشده

ب) تحلیل توثیلماسی ایالات متحده آمریکا

همان‌گونه که پیش‌تر بیان شد، مضامین فراگیر، مضامین محوری و اصلی پژوهش هستند. این مضامین در جدول شماره ۹، به ترتیب براساس تعداد مضامین سازمان‌دهنده‌ای که ذیل آنها قرار گرفته، آمده است.

جدول ۹- مضامین فراگیر توثیلماسی ایالات متحده آمریکا در موضوع شهادت سردار سلیمانی

ردیف	مضامین فراگیر	فراوانی
۱	ژنرال سلیمانی؛ تهدیدی برای امنیت جهان	۷۷
۲	ضرورت انسجام ملی و اتحاد سیاسی در برابر جمهوری اسلامی ایران	۶۵
۳	انتقاد به اقدام ترامپ در کشتن ژنرال سلیمانی	۴۵
۴	امنیت آمریکا مشروط به کشتن ژنرال سلیمانی	۴۲
۵	حضور قانونی نظامیان آمریکایی در عراق	۲۴
۶	قدرت‌نمایی نظامی آمریکا در برابر مخالفان	۲۲

در این قسمت، هر کدام از این مضامین فراگیر به صورت جداگانه توضیح داده شده‌اند.

۱. ژنرال سلیمانی؛ تهدیدی برای امنیت جهان:

مهم‌ترین محوری که توثیلماسی ایالات متحده آمریکا بر آن تأکید داشته، بازنمایی شخصیت ژنرال سلیمانی به عنوان تهدیدی برای امنیت تمامی جهان بوده است. دستگاه دیپلماسی ایالات متحده آمریکا، ژنرال سلیمانی را به عنوان تروریستی معرفی می‌کند که مسئول ایجاد ناامنی در جهان از طریق عملیات‌های خرابکارانه و مسئول برنامه‌ریزی برای حمله به دیپلمات‌ها و نیروهای آمریکایی حاضر در عراق و منطقه و کشتن آنها، و حتی عامل سرکوب و کشتار معترضان ایرانی است. در نهایت هم، کشته‌شدن او را اجرای عدالت در حق او دانسته و این‌گونه بیان کردند که پس از کشته‌شدن ژنرال سلیمانی جهان به مکان امن‌تری تبدیل شده است. در این بخش، برای تفهیم بیشتر، مضامین سازمان‌دهنده‌ای که ذیل این مضمون فراگیر قرار گرفتند، بیان شده‌اند.

جدول ۱۰ - مضامین سازمان‌دهنده جای‌گرفته ذیل مضمون فراگیر ژنرال سلیمانی؛ تهدیدی برای امنیت جهان

مضمون فراگیر	ژنرال سلیمانی؛ تهدیدی برای امنیت جهان
مضامین سازمان‌دهنده	ژنرال سلیمانی مسئول ایجاد ناامنی علیه نیروهای آمریکایی حاضر در منطقه
	ژنرال سلیمانی مسئول ناامنی در جهان با کشتار مردم از طریق عملیتهای خرابکارانه
	امنیت بیشتر جهان پس از کشته شدن ژنرال سلیمانی
	اجرای عدالت با کشتن ژنرال سلیمانی
	ژنرال سلیمانی مسئول سرکوب و کشتن معترضان ایرانی
	ژنرال سلیمانی حامی تروریسم در جهان و تروریست بودن وی

در توثیلماسی تلاش کارگزاران سیاسی برای تثبیت، اصلاح و یا ارتقای تصویر از خود در مواجهه با مخاطبان بین‌المللی است. وجود روایت‌های رقیب در توییتر و سایر شبکه‌های اجتماعی، کارگزاران سیاسی را به چالش می‌کشد و آنان در تلاش هستند تا به بخشی از روایت‌های رقیب پاسخ دهند.

تصویر زیر، نمونه‌ای از توییت‌هایی است که با این مضمون منتشر شده است:

تصویر ۸ - نمونه توییت منتشرشده درمورد تهدیدانگاری سردار سلیمانی برای امنیت جهان

۲. ضرورت انسجام ملی و اتحاد سیاسی در برابر جمهوری اسلامی ایران:

محور دیگر، تأکید بر ضرورت انسجام ملی و اتحاد سیاسی ایالات متحده آمریکا در برابر جمهوری اسلامی ایران است. مهم‌ترین موضوع این محور، انتقاد به مخالفت دموکرات‌ها و برخورد حزبی آنها با مسئله‌ی ترور سردار سلیمانی بوده و همچنین برخی به تضعیف ترامپ با وجود دستاوردهای او انتقاد داشتند. دستگاه دیپلماسی ایالات متحده آمریکا در این محور، با حمایت از ترامپ و اقدام او، به ارزشمند بودن کشتن سردار سلیمانی اشاره داشته و اینگونه بیان کرده که کشتن، ارزش هزینه کردن را داشته و همچنین اقدام او را در راستای منافع آمریکا و حفظ امنیت آن دانسته است. در حقیقت، این محور بیانگر این امر است که اکنون پس از ترور سردار سلیمانی، دیگر جای اختلاف و انتقاد وجود ندارد و همه باید از این اتفاق حمایت کنند.

در این محور، کسانی که با ترامپ مخالفت کرده‌اند، مورد انتقاد قرار گرفته‌اند. منتقدان بر اتحاد سیاسی و انسجام ملی در درون آمریکا در مقابل دشمن خارجی که ایران است تأکید داشته و از مصادیق این اتحاد، همکاری بین دولت و کنگره را ذکر کرده‌اند (دولت وقت آمریکا از حزب جمهوری‌خواه و غالب کنگره آمریکا در آن زمان از حزب دموکرات تشکیل شده بود).

در این بخش، برای تفهیم بیشتر، مضامین سازمان‌دهنده‌ای که ذیل این مضمون فراگیر قرار گرفتند، بیان شده‌اند.

جدول ۱۱ - مضامین سازمان‌دهنده جای‌گرفته ذیل مضمون فراگیر ضرورت انسجام ملی و اتحاد سیاسی در برابر جمهوری اسلامی ایران

مضمون فراگیر	ضرورت انسجام ملی و اتحاد سیاسی در برابر جمهوری اسلامی ایران
مضامین سازمان‌دهنده	انتقاد به مخالفت دموکرات‌ها با اقدام ترامپ و کشتن ژنرال سلیمانی
	تقدیر از اقدام قاطع ترامپ در کشتن ژنرال سلیمانی
	انتقاد به مخالفان اقدام ترامپ در کشتن ژنرال سلیمانی
	ضرورت وحدت سیاسی درون آمریکا در برابر ایران
	انتقاد به تضعیف ترامپ با وجود دستاوردهای بسیار او
	ارزشمند بودن کشتن ژنرال سلیمانی
	انتقاد از برخورد حزبی دموکرات‌ها با مسئله کشته‌شدن ژنرال سلیمانی
	تأکید بر لزوم همکاری دولت و کنگره

تصویر زیر، نمونه‌ای از توییت‌هایی است که با این مضمون منتشر شده‌است:

Rep. Jim Jordan @Jim_Jordan · Jan 10, 2020

Great news week for the President:

- Eliminated Soleimani
- New sanctions on Iran
- 140k more jobs this month
- Dow clears 29,000
- Court allows \$3.6 billion for the Wall

No wonder Pelosi announced she'll finally send the articles to the Senate.

3.2K

14.6K

54.8K

تصویر ۹ - نمونه توییت منتشرشده

۳. انتقاد به اقدام ترامپ در کشتن ژنرال سلیمانی:

در این محور منتقدین با بیان چند موضوع، به اقدام دونالد ترامپ اعتراض داشته‌اند. یکی از موضوعات مهم و مورد تأکید آنها، افزودن خطر جنگ برای آمریکا با این اقدام بوده است. آنها معتقدند که مردم آمریکا خواهان جنگ با ایران نیستند و این کار ترامپ، مردم آمریکا را در معرض خطر قرار می‌دهد. آنها نگران انتقام‌گیری ایران از آمریکا بوده و بر ضرورت پرهیز از ترور رهبران و اشخاص مهم ملی در سایر کشورها تأکید کرده‌اند. عده‌ای نیز این اقدام ترامپ را نقض قانون اساسی آمریکا دانسته‌اند و این کار را سنگ‌بنای کجی می‌دانند که احتمال دارد این نقض قانون اساسی در ادوار آینده ریاست جمهوری آمریکا نیز تکرار شود.

گروهی به عدم هماهنگی ترامپ با کنگره در خصوص کشتن سردار سلیمانی انتقاد داشته و این اقدام نسنجیده را سبب افزایش خطر جنگ برای آمریکا دانسته‌اند. برخی کشتن سردار سلیمانی را عامل بازدارنده از حملات ایران در عراق ندانسته‌اند و گفته‌اند ایران بدون سردار سلیمانی نیز همان روند قبل را در پیش خواهد گرفت.

البته تعداد قابل‌توجهی از منتقدین ترامپ، خوشحالی خود را از کشته‌شدن سردار سلیمانی به عنوان تروریست و تهدیدکننده امنیت آمریکا، ابراز کرده‌اند و

فقط بر شیوه انجام این کار توسط ترامپ انتقاد داشته‌اند. در این بخش، برای تفهیم بیشتر، مضامین سازمان‌دهنده‌ای که ذیل این مضمون فراگیر قرار گرفتند، بیان شده‌اند.

جدول ۱۲ - مضامین سازمان‌دهنده جای‌گرفته ذیل مضمون فراگیر انتقاد به اقدام ترامپ در کشتن ژنرال سلیمانی

مضمون فراگیر	انتقاد به اقدام ترامپ در کشتن ژنرال سلیمانی
مضامین سازمان‌دهنده	انتقاد به اقدام ترامپ به دلیل افزودن خطر جنگ و ناامنی برای آمریکا
	انتقاد از عدم هماهنگی با کنگره و نزدیک شدن آمریکا به جنگ
	نگرانی آمریکا از انتقام‌گیری ایران پس از کشتن ژنرال سلیمانی
	ابراز خوشحالی و انتقاد توأمان از شیوه ترور ژنرال سلیمانی توسط ترامپ
	اعتراض به عدم هماهنگی با کنگره برای کشتن ژنرال سلیمانی
	انتقاد به نقض قانون اساسی آمریکا توسط ترامپ با کشتن ژنرال سلیمانی

تصویر زیر، نمونه‌ای از توییت‌هایی است که با این مضمون منتشر شده‌است:

تصویر ۱۰ - نمونه توییت منتشرشده

۴. امنیت آمریکا مشروط به کشتن ژنرال سلیمانی:

دستگاه دیپلماسی ایالات متحده آمریکا، کشته شدن سردار را اینگونه بازنمایی نموده که تأمین امنیت آمریکا در گرو از بین بردن سردار سلیمانی بوده است. در واقع، بازنمایی انجام شده از شخصیت سردار سلیمانی در توثیلماسی آمریکایی بدین گونه است که امنیت آمریکا، برای دولت ترامپ بر هرچیزی اولویت داشته و هر اقدامی را برای تأمین امنیت مردمش انجام خواهد داد. اقدام دونالد ترامپ به عنوان حفظ امنیت آمریکا، از بین بردن تهدید بالقوه و دفاع بازدارنده مقابل ایران بازنمایی و بر پاسخ همیشگی قاطع آمریکا به تهدیدات بالقوه تأکید شده است. همچنین کشتن سردار سلیمانی را به عنوان پاسخی به تجاوزات ایران علیه آمریکا برشمرده و بیان کرده که ایران به هشدارهای پیشین آمریکا توجه نکرده بود و سرانجام آمریکا با کشتن سردار سلیمانی، به آن پاسخ داده است. در این بخش، برای تفهیم بیشتر، مضامین سازمان دهنده‌ای که ذیل این مضمون فراگیر قرار گرفتند، بیان شده‌اند.

جدول ۱۳ - مضامین سازمان دهنده جای گرفته ذیل مضمون فراگیر امنیت آمریکا مشروط به کشتن ژنرال سلیمانی

مضمون فراگیر	امنیت آمریکا مشروط به کشتن ژنرال سلیمانی
مضامین سازمان دهنده	حفظ امنیت آمریکا، دلیل کشتن ژنرال سلیمانی
	دفاع بازدارنده آمریکا در مقابل ایران با کشتن ژنرال سلیمانی
	پاسخ قاطع آمریکا به تهدیدات بالقوه
	پاسخ مستقیم آمریکا به تجاوزات منطقه‌ای ایران با کشتن ژنرال سلیمانی

تصویر زیر، نمونه‌ای از توییت‌هایی است که با این مضمون منتشر شده‌است:

Lindsey Graham @LindseyGrahamSC · Jan 6, 2020

To my Democratic colleagues: 40 years of Iranian aggression needs to be dealt with forcefully.

Iran is:

- ▶ The largest state sponsor of terrorism.
- ▶ Threatening the existence of Israel by arming Hezbollah to the teeth.
- ▶ Providing arms to kill Americans in Iraq.

3.3K

6.4K

26K

تصویر ۱۱ - نمونه توییت منتشرشده

۵. حضور قانونی نظامیان آمریکایی در عراق:

این محور، به قانونی بودن حضور آمریکا در عراق در چارچوب قوانین سازمان ملل متحد اشاره دارد. این محور بر حضور آمریکا در عراق برای مبارزه با تروریسم و داعش، برقراری توازن در منطقه با جلوگیری از دخالت ایران در عراق و منطقه و همچنین حفاظت از نیروهای آمریکایی موجود در منطقه، تأکید دارد.

موضوع مهم در این محور حمایت از اقدام ترامپ در مقابله با تروریسم و سردار سلیمانی به عنوان قاتل نیروهای آمریکایی است. در این بخش، برای تفهیم بیشتر، مضامین سازمان‌دهنده‌ای که ذیل این مضمون فراگیر قرار گرفتند، بیان شده‌اند.

جدول ۱۴- مضامین سازمان‌دهنده‌ی جای‌گرفته ذیل مضمون فراگیر حضور قانونی نظامیان آمریکایی در عراق

مضمون فراگیر	حضور قانونی نظامیان آمریکایی در عراق
مضامین سازمان‌دهنده	حمایت از اقدام ترامپ در مقابله با تروریسم و ژنرال سلیمانی به عنوان بزرگترین تروریست
	حفاظت از جان آمریکایی‌های حاضر در منطقه با اقدام ترامپ و کشتن ژنرال
	حضور آمریکا در عراق به دلیل جلوگیری از دخالت ایران در عراق و برقراری توازن در منطقه
	حضور آمریکا در عراق به دلیل مبارزه با تروریسم و داعش
	قانونی بودن اقدام ترامپ

تصویر زیر، نمونه‌ای از توییت‌هایی است که با این مضمون منتشر شده‌است:

تصویر ۱۲ - نمونه توییت منتشرشده

۶. قدرت‌نمایی نظامی آمریکا در برابر مخالفان:

محور پایانی به بازنمایی اقتدار آمریکا در برابر مخالفان می‌پردازد. این محور، کشتن سردار سلیمانی را عامل بازدارندگی و اقتدار آمریکا در مقابل مخالفان خود بیان می‌کند و آمریکا که خود را پیش‌تاز مبارزه با تروریسم می‌داند، این اقدام را پیام محکمی به سایر تروریست‌ها قلمداد کرده و در مقابل آنها قدرت‌نمایی می‌کند. همچنین در این محور، آمریکا، ایران را در صورت ادامه تجاوزات خود، تهدید به حمله به تأسیسات نفتی آن کرده و تأکید می‌کند اگر ایران بخواهد برای انتقام‌گیری اقدامی انجام دهد آمریکا یقیناً آن را پاسخ خواهد داد. پس از حمله به پایگاه نظامی عین‌الاسد در عراق نیز، آمریکا این حمله را ضعیف و بی‌ضرر توصیف و شکست‌ناپذیری ارتش خود را بازنمایی می‌کند. در این بخش، برای تفهیم بیشتر، مضامین سازمان‌دهنده‌ای که ذیل این مضمون فراگیر قرار گرفتند، بیان شده‌اند.

جدول ۱۵ - مضامین سازمان‌دهنده‌ی جای‌گرفته ذیل مضمون فراگیر قدرت‌نمایی نظامی آمریکا در برابر مخالفان

مضمون فراگیر	قدرت‌نمایی نظامی آمریکا در برابر مخالفان
مضامین سازمان‌دهنده	پیام آمریکا به مخالفان خود با کشتن ژنرال سلیمانی
	کشتن ژنرال سلیمانی، نشان‌دهنده‌ی اقتدار و بازدارندگی آمریکا
	تهدید ایران به حمله به تأسیسات نفتی، در صورت ادامه‌ی تجاوزات علیه آمریکا
	تهدید ایران در صورت انتقام‌گیری
	بی‌اثر بودن حمله‌ی ایران به پایگاه عین‌الاسد

تصاویر زیر، نمونه‌ای از توییت‌هایی است که با این مضمون منتشر شده‌اند:

تصویر ۱۳ - نمونه توییت‌های منتشرشده

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

همان‌گونه که بیان شد، هدف نظریهٔ جامعهٔ پلتفرمی، تجزیه و تحلیل و زمینه‌سازی تحولات اجتماعی ایجاد شده توسط پلتفرم‌های آنلاین از منظر جهانی در مقیاس بزرگتر است. جامعهٔ پلتفرمی، زندگی اجتماعی در پلتفرم‌های مجازی را تحلیل می‌کند؛ در پژوهش حاضر، سعی شده توصیفی از چگونگی اثرگذاری پلتفرم توییتر در زیست سیاسی ارائه شود، به گونه‌ای که سیاستمداران با استفاده از توییتر سیاست‌های خود را به شیوه‌ای نوین اعمال می‌کنند. امروزه توییتر- به عنوان ابزار نوین دیپلماسی در سطح جهان- مورد استفادهٔ دولتمردان کشورها قرار می‌گیرد؛ چنان‌که اشاره شد، توثیلماسی ابزاری است که علاوه بر کارکردهای سیاسی، می‌تواند بر افکار عمومی نیز مؤثر واقع شود. توییتر خصوصاً مستعد استفادهٔ مؤثر توسط سیاستمداران مستبد جناح راست است. محدودیت ۲۸۰ کاراکتری برای هر توییت، ساده‌سازی بیش از حد استدلال‌ها را الزامی می‌کند، در حالی که سرعت پیام‌ها در تایملاین^۱ کاربران (صفحهٔ اصلی نمایش توییت‌ها به کاربر) پیمایش می‌شود، هر بحث جدی را نیز دلسرد می‌کند (Summa, 2020: 15). بر اساس نظر فوکس^۲، توییتر به خاطر زودگذر بودن، اختصار و سرعت آن، بهترین رسانه برای سیاست‌های عاطفی و ایدئولوژیک، خشم، کینه‌توزی، نفرت و حمله است (Fuchs, 2018: 181).

در این پژوهش، توثیلماسی ایران و آمریکا پس از شهادت سردار سلیمانی درمورد این اقدام ایالات‌متحده مورد بررسی قرار گرفت؛ یکی از فرضیه‌های پژوهش، استفادهٔ بیشتر جمهوری‌خواهان نسبت به دموکرات‌های آمریکا از توییتر بود. نهایتاً با جمع‌آوری توییت‌ها و بررسی آنها، صحت این فرضیه اثبات شد؛ بدین‌گونه که ۸۶ درصد کل «توییت‌ها» را جمهوری‌خواهان منتشر کرده و همچنین ۷۳ درصد از «مقامات» آمریکایی که در موضوع شهادت سردار سلیمانی فعالیت داشتند، از حزب جمهوری‌خواه بوده‌اند. همچنین پژوهشی دربارهٔ استفاده دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور وقت ایالات متحدهٔ آمریکا، نشان می‌دهد روش‌های استفادهٔ ترامپ از توییتر می‌تواند ارتباطات دیپلماتیک سنتی را مختل کند. نگارندگان در آن پژوهش نتیجه گرفتند که زبان وی با

1. Timeline

2. Fuchs

کدها و قراردادهای زبان دیپلماتیک مطابقت ندارد و نتیجه گرفتند که زبان ترامپ در توییتر مؤدبانه محافظه‌کارانه، مثبت و دوپهلو نیست اگرچه عمدتاً نمایشی نیز نیست. ویژگی‌های منفی، با بزرگ‌نمایی و بدون فکر در نوشتار او مشهود است که مناسب زبان دیپلماتیک نیست (Simunjak & Caliandro, 2019: 10).

بررسی توثیپلماسی آمریکا نشان می‌دهد که مفاهیمی مانند اقناع افکار عمومی جامعه جهانی در مورد قانونی بودن اقدام آمریکا در ترور سردار سلیمانی، اولویت اصلی و اساسی در توثیپلماسی این کشور بوده است؛ همچنین ضرورت اتحاد سیاسی داخلی در برابر ایران و بازنمایی اقتدار آمریکا، مورد توجه مسئولان بوده است. موضوع مهم در توثیپلماسی آمریکا، وحدت رویه چشمگیر و همگرایی مسئولان در این حوزه است؛ بدین معنا که از بین بیش از ۳۰۰ توییتری که سیاستمداران آمریکایی منتشر کردند، ۶ مضمون فراگیر استخراج گردید؛ این وحدت راهبردها در سیاست خارجی، با وجود تفاوت‌های حزبی در آمریکا و به خصوص در ترور سردار سلیمانی قابل توجه است.

در مقابل، موضوع مورد توجه در تحلیل توثیپلماسی ایران، فعالیت کم سیاستمداران ایرانی هم از لحاظ میزان حضور و هم از لحاظ میزان محتوای تولیدی بوده است؛ چنان‌که در موضوع مورد پژوهش، تنها ۷۲ توییتر در این موضوع توسط آنها منتشر شده است. همچنین با وجود وحدت سیاستمداران در موضوع شهادت سردار سلیمانی در مقابل آمریکا، پراکندگی موضوعی زیادی وجود داشته و این تعداد کم توییتر منتشر شده، ذیل ۷ مضمون فراگیر جای گرفتند؛ به عبارت دیگر، به نسبت آمریکا، وحدت رویه‌ای در توثیپلماسی ایرانی دیده نمی‌شود. از سوی دیگر، مفاهیم به‌کاررفته در توثیپلماسی ایران، عمدتاً مبتنی بر گفتمان عاطفی و حول محور بیان ویژگی‌های مثبت شخصیتی سردار سلیمانی و بیشتر خطاب به مردم کشور خود بوده است. در حالی که عمده توییترهای طرف آمریکایی، خطاب به جامعه جهانی و برای اقناع آنان در مورد قانونی بودن اقدام آن کشور در ترور شهید سلیمانی بوده است. البته زبان حاکم بر اینترنت و شبکه‌های اجتماعی که زبان انگلیسی است، در این عدم توازن به سود طرف آمریکایی مؤثر است

(محسنیان‌راد، ۱۳۹۹)؛ اما جبران این عدم توازن با تولید محتوای چندزبانه میسر است.

بررسی توثیلماسی ایران نشان می‌دهد جایگاه توبیتر به عنوان ابزار نوین دیپلماسی در سطح جهانی، توسط بیشتر سیاستمداران ایرانی، به خوبی درک نشده است. تعداد و پراکندگی اندک توبیت‌های مسئولان ایرانی مؤید این مطلب است. به طور خلاصه، دیپلمات‌ها، رهبران و دولت‌ها در ایران باید بیاموزند که چگونه به طور موثر از توثیلماسی استفاده کرده و پیام خود را به ملت‌های دیگر برسانند؛ این امر در دستیابی به اهداف سیاست خارجی و اجرای دیپلماسی عمومی می‌تواند بسیار مؤثر باشد. به تعبیر ستاری، قدرت برای اداره فرد و جامعه فراتر از نهادهای بروکراتیک، نیاز حیاتی به «تکنولوژی» دارد (ستاری، ۱۳۹۴: ۶۹۴).

همچنین بررسی مضامین سازمان‌دهنده و فراگیر توثیلماسی آمریکا نشان می‌دهد پس از ترور سردار سلیمانی شکاف عمیقی در بین دموکرات‌ها و جمهوری‌خواهان آمریکایی ایجاد شده است. این موضوع، فرصتی بی‌بدیل در اختیار ایران قرار داده بود که از آن غفلت شد. دستگاه توثیلماسی جمهوری اسلامی ایران می‌توانست با استفاده از اختلاف پیش‌آمده میان دو حزب مذکور، غیرقانونی بودن اقدام ایالات متحده را هم به جامعه جهانی و هم به مردم آمریکا اثبات کند، اما تقریباً هیچ یک از مسئولان ایرانی به این امر اشاره‌ای نداشتند.

پیشنهاد نگارندگان به پژوهشگران این حوزه این است از آن‌جا که انباشت و تراکم موضوعات بررسی شده، برای غنای بیشتر این حوزه ضروری است، موارد دیگری از استفاده سیاستمداران ایران از توبیتر نیز مورد بررسی قرار گیرد تا نقاط ضعف و قوت توثیلماسی ایرانی مشخص شود. موضوعاتی همچون مسائل حقوق بشر، مذاکرات هسته‌ای، درگیری‌های منطقه‌ای، حملات سایبری و... از جمله موضوعات مهمی است که می‌تواند برای استخراج شیوه‌های استفاده مسئولان ایرانی از ابزار توثیلماسی، ارزش مطالعاتی داشته باشد.

فهرست منابع

۱. زورق، محمدحسین (۱۳۸۶). *ارتباطات و آگاهی، تهران: دانشکده صدا و سیما.*
۲. ستاری، سجاد (۱۳۹۴). تولد زیست فرهنگ در جهان در حال شدن به سوی «چرخش روانی» و بنای «جامعه‌شناسی سیاسی روانکاوانه»، *سیاست-مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، ۴۵(۳)، ۶۷۹-۶۹۷.*
۳. سلیمی، حسین؛ و وهاب‌پور، پیمان (۱۳۹۷). «توثیلماسی؛ بازنمایی سیاست خارجی ایران در توییت‌ر»، *مطالعات رسانه‌های نوین، سال چهارم، شماره ۱۴.*
۴. شکرخواه، یونس (۱۳۹۰). *واژه‌نامه ارتباطات، تهران: سروش.*
۵. فرهنگی، علی‌اکبر؛ قرائتی، علیرضا؛ و کربلایی حاجی‌اوغلی، حسن (۱۳۹۳). «دیپلماسی دیجیتال و روابط میان دولت‌ها در جوامع معاصر»، *مطالعات رسانه‌ای، سال نهم، شماره ۲۴.*
۶. فیروزآبادی، سید ابوالحسن (۱۳۹۶). *فضای مجازی، اجتماع و فرهنگ، تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.*
۷. کال، نیکولاس جی (۱۳۹۵). *دیپلماسی عمومی، (مترجم: معاونت پژوهش)، تهران: دانشکده اطلاعات و امنیت.*
۸. محسنیان‌راد، مهدی (۱۳۹۹). *جزوه مسائل سیاستگذاری جهان اسلام، دانشگاه امام صادق(ع).*
۹. مصوبات شورای عالی فضای مجازی (۱۳۹۷). «*الزامات حاکم بر اینترنت اشیا در شبکه ملی اطلاعات*»، <http://www.majazi.ir/circularinformation>.
۱۰. موحد مجد، مجید؛ نیک‌نجات، زینب؛ و عباسی شوازی، محمدتقی (۱۳۹۴). «بازنمایی مناسک محرم در رسانه‌های غرب؛ تحلیل نشانه‌شناختی عکس‌های پایگاه عکاسی توتالی کول پیکس با موضوع محرم و عاشورا»، *فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران، دوره هشتم، شماره ۳.*
۱۱. ولف، چارلز، روزن، برایان (۱۳۸۴). «دیپلماسی عمومی: بوسه مرگ»، (مترجم: علی گل‌محمدی)، *ماهنامه اندیشه و تاریخ سیاسی معاصر ایران، سال*

12. Braun, Virginia, Clarke, Victoria (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3: 77-101.
13. de Waal, M., de Lange, M. and Bouw, M. (2017), The Hackable City: Citymaking in a Platform Society. *Archit. Design*, 87: 50-57.
14. Dumčiuvienė, Aušra (2016). "Twiplomacy: the meaning of social media to public diplomacy and foreign policy of Lithuania", *Lithuanian Foreign Policy Review*, vol. 35.
15. Fuchs, Christian (2018). Digital demagogue: *Authoritarian Capitalism in the Age of Trump and Twitter*. London: Pluto Press.
16. Gurskas, Marius (2016). »Twiplomacy – new form of contemporary public diplomacy?«, *Almanach of Policy Studies*, vol. 19.
17. Hindell, K (1995). "The Influence of The Media on Foreign Policy", *International Relations*, vol 12, 73-83.
<https://twiplomacy.com/blog/twiplomacy-study-2018>
<https://twitter.com>
<https://gs.statcounter.com/social-media-stats/all/iran/#monthly-202001-202101>
18. Parmelee, John H., Bichard, Shannon L. (2013). *Politics and the Twitter Revolution: How Tweets Influence the Relationship between Political Leaders and the Public*, Minneapolis, MN: Lexington Books.
19. Papacharissi, Z., & de Fatima Oliveira, M. (2012). Affective news and networked publics: The rhythms of news storytelling on #egypt, *Journal of Communication*, 62(2), 266–282.

20. Sandre, Andrea (2012). "Twiplomacy Is Bringing Diplomacy Back to Relevancy", <https://diplomacy.edu/blog/twiplomacy-bringing-diplomacy-back-relevancy>.
21. Simunjak, Maja, Caliandro, Alessandro (2019). «Twiplomacy in the age of Donald Trump: Is the diplomatic code changing?», *The Information Society*, vol 35, 13-25.
22. Small, T. A. (2011). What the hashtag? A content analysis of Canadian politics on Twitter. *Information, Communication & Society*, 14(6), 872–895.
23. Summa, Giancarlo (2020). «We the People' in the Twitter Age: Digital Diplomacy and the Social Legitimacy of the United Nations», *Media@LSE London School of Economics and Political Science*.
24. Torrealba, Alfredo. A. (2015). "Twiplomacy: Impact of Twitter Social Network on Diplomacy", *International Political Science. Conflict Studies. Greater Middle East*. Vol 15, No 3.
25. Van Dijck, José, Thomas Poell and Martjin de Waal (2018). *The Platform Society: Public Values in a Connective World*, London: Oxford University Press.